

Restrukturalizace římskokatolických farností v anglicky mluvících zemích (1965–2025)

Úvod a historické pozadí

Po Druhém vatikánském koncilu (1962–1965) došlo v katolické církvi k řadě změn, včetně obnovy pastorace a zvýšení zapojení laiků ve farnostech. Od 60. let 20. století však anglicky mluvící země (USA, Kanada, Irsko, Velká Británie, Austrálie) současně zaznamenaly hluboké společenské proměny – postupnou sekularizaci, demografické přesuny obyvatelstva a výrazný pokles účasti na nedělních bohoslužbách. Tyto faktory, spolu s dramatickým úbytkem kněží, vytvořily tlak na **restrukturalizaci římskokatolických farností**. Zatímco v 50. a 60. letech byla církev v těchto zemích často ve fázi expanze (stavba nových kostelů v předměstích a misijních oblastech), od 70. let dále se stále více řeší **sjednocování farností, jejich slučování, vytváření pastoračních klastrů a někde i zavírání kostelů**, aby církev dokázala efektivně sloužit měnící se komunitě věřících. Tyto procesy probíhají v souladu s duchem koncilní „**pastorační konverze**“ církve, která zdůrazňuje, že také strukturální reformy farností mají sloužit evangelizačnímu poslání církve ¹.

Následující zpráva mapuje, jak byly farní struktury v USA, Kanadě, Irsku, Velké Británii a Austrálii od roku 1965 do současnosti reorganizovány. Popisuje přístupy jednotlivých diecézí k restrukturalizaci – od slučování farností přes tvorbu větších pastoračních jednotek až po inovativní modely pastorace – a srovnává podobnosti i rozdíly mezi zeměmi. Dále identifikuje hlavní důvody těchto změn (pokles počtu věřících, nedostatek kněží, demografické změny apod.), cíle, které restrukturalizace sledovala, a konkrétní praktické a teologické kroky, jež v různých diecézích podnikli. V závěru se zaměříme na inspirativní příklady diecézí, které zvolily obzvláště novátorský přístup, a shrnujeme modely či scénáře použitelné pro pastorační plánování v dalších diecézích.

Spojené státy americké (USA)

Situace a důvody: Katolická církev v USA prošla od 60. let dynamickým vývojem. Celkový počet katolíků v zemi sice rostl (mezi lety 1970 a 2020 vzrostl o ~46 %), avšak počet farností mírně klesl – celonárodně o cca 9 % ². V roce 1970 bylo v USA téměř 18 tisíc farností; do roku 2020 se tento počet snížil zhruba na 16 tisíc ². Hlavním důvodem redukce je výrazný úbytek kněží (pokles o ~40 % ve stejném období ³) a stárnutí kléru, dále pak pokles pravidelné účasti na mších a odliv obyvatel z tradičně katolických městských čtvrtí. Zejména na Středozápadě a v průmyslovém Severovýchodě USA klesá počet praktikujících katolíků v dříve silných farnostech etnických komunit, které se v posledních dekádách z velké části odstěhovaly na předměstí ⁴. Růst katolické populace se naopak soustředil do příměstských oblastí a na Jih a Západ USA ⁴, kde však církev historicky neměla tak hustou síť farností. Tato nerovnoměrná demografická změna znamená, že „mnoho oblastí zkrátka již nepotřebuje tolik kostelů jako dříve“ ⁴. Dalším faktorem jsou **finanční náklady** – staré farnosti v chudších městských čtvrtích často přežívaly jen díky dotacím diecéze, což při ubývajících zdrojích není dlouhodobě udržitelné ⁵.

Přístupy diecézí: V reakci na tyto skutečnosti zahájila řada amerických diecézí od 90. let strategické **pastorační plánování**, jehož výsledkem jsou **fúze farností, vytváření klastrů a uzavírání neudržitelných kostelů**. Modely se různí diecéze od diecéze. Někde přistoupili k **okamžitému slučování (amalgamací)** farností do jedné právní entity – tzn. více dosavadních farností je **kanonicky**

sloučeno v jednu novou farnost, často s jedním hlavním kostelem a ostatní kostely se stanou vedlejšími „odsvěcenými“ nebo příležitostně využívanými kaplemi ⁶. Jinde volí nejprve **„clustering“ (pastorační klastr)** – několik sousedních farností zůstává administrativně samostatných, ale sdílejí jednoho faráře (či tým kněží) a spolupracují v pastoraci ⁶. Clustering umožňuje ponechat otevřené více kostelů, avšak **jediný kněz pak musí spravovat více komunit**, což je podle pastoračních odborníků náročné a dlouhodobě obtížně udržitelné řešení ⁶. Proto mnohé diecéze po čase přistupují k úplnému sloučení farností.

Konkrétní příklady: Již v 90. letech proběhla rozsáhlá konsolidace například v **diecézi Pittsburgh**, která v letech 1992–1994 snížila počet farností z 332 na 218 ⁷. Později následovaly další vlny uzavírání: okolo roku 2018 měla diecéze Pittsburgh ještě 188 farností, ale novým plánem je reorganizovat je do pouhých 48 farností (tj. velkých sloučených komunit) ⁷. Podobně razantní redukce realizovala **arcidiecéze Boston**, kterou zasáhl prudký pokles praktikujících zejména po roce 2000. V Bostonu vznikl model tzv. „*farních spoluprací*“ (*collaboratives*) – dvě či více farností si ponechají vlastní jméno, kostel, finance i identitu, ale **sdílejí jednoho faráře či pastorační tým a koordinují své aktivity** ⁸. Tento model spolupracujících farností se stal v Bostonu dominantním způsobem restrukturalizace; teprve po určité době společného fungování se některé tyto farnosti rozhodly k formálnímu sloučení, často z ekonomických důvodů ⁹. Tímto postupným přístupem se diecéze snažila zmírnit šok ze změn – farnosti si nejprve zvykaly na užší spolupráci a až následně, pokud to dávalo smysl, spojily své rady, rozpočty a struktury v jednu farnost.

Jinou strategii zvolila **arcidiecéze Chicago**, která čelí dramatickému úbytku kněží i přesunu katolíků do nových oblastí. V roce 2017 spustila plán *Renew My Church* („Obnov mou církev“), jehož cílem bylo **„správně nastavit velikost“ arcidiecéze podle demografických změn a zároveň podpořit menší počet kněží v jejich náročnější službě** ¹⁰. Během pěti let (2017–2022) Chicago **snížilo počet farností z 360 na zhruba 220** ¹¹. Většina farností byla sloučena do **skupin po 2–3**, které se spojily v nové farnosti s více kostely (hlavní kostel + jeden či dva vedlejší kostely – někde se pro ně užívá termín „*worship sites*“) ¹¹. Ke konci roku 2020 již bylo v Chicagu **108 původních farností spojeno do 45 nových farností a 17 kostelů bylo oficiálně uzavřeno**, přičemž další desítky kostelů přestaly být využívány pro pravidelné nedělní mše ¹². Chicago kromě samotného slučování zavedlo i podpůrná opatření: uvědomovalo si, že úspěch reformy závisí na připravenosti kléru vést větší, sloučené farnosti. Proto arcidiecéze investovala do **formace kněží pro nové podmínky** – zahájila program *“Leading in a Renewed Church”*, v němž kněží rozvíjejí dovednosti potřebné k řízení více kostelů a komunit současně ¹³. Kardinál Blase Cupich k tomu řekl, že **byla nutná odvážná akce, aby se víra mohla předat budoucím generacím katolíků** ¹⁴. Díky intenzivnímu plánování a zapojení externích poradců (např. Catholic Leadership Institute) proběhly změny relativně úspěšně – byť s pochopitelnými pocity ztráty u farníků z rušení kostelů.

I **další americké diecéze** uskutečnily podobné restrukturalizace. Například **arcidiecéze Detroit** v roce 2021 zahájila model *„Rodiny farností“* (*Families of Parishes*): všechny farnosti byly rozděleny do **skupin po 3–6 farnostech**, které úzce spolupracují, **sdílejí kněze a zdroje**, ale prozatím si ponechávají samostatnou kanonickou identitu ¹⁵. Tento model *není klasická fúze ani klastr*, ale nový způsob správy – cílem je **přeměnit farnosti, aby byly „radikálně misijně orientované“ pro výzvy evangelizace 21. století** ¹⁶. Detroitský arcibiskup Allen Vigneron rozhodl o této reformě během roku 2020 (o Letnicích), po modlitbách a konzultacích, s tím že **obnova farních struktur je nutná pro oživení misijního poslání církve** ¹⁶. **Polovina z 218 detroitských farností** vstoupila do rodin již v červenci 2021, druhá polovina následovala v roce 2022 ¹⁷ ¹⁸. Každá „rodina“ má buď jednoho moderátora (faráře) nebo funguje modelem *in solidum*, kdy více kněží tvoří tým pro všechny farnosti rodiny ¹⁵. Smyslem je sdílením personálu i aktivit **posílit živost farností, nikoliv je prostě zrušit** – detroitská diecéze výslovně uvedla, že nejde o klasické slučování, ale o způsob, jak **„propojit farnosti pro společnou misi“** a umožnit jim dělat to, co jednotlivě nezvládnou ¹⁵.

Shrnutí (USA): Americké diecéze tedy vesměs **kombinují několik scénářů**: (1) **Uzavírání a konsolidace** malých neudržitelných farností, zejména ve vylidňujících se centrech měst či chudších oblastech (studie z roku 2024 ukázala, že uzavírky v USA často disproportčně postihly farnosti v chudých černošských a hispánských čtvrtích ¹⁹, kde ubýlo věřících a není dost kněží). (2) **Klastering** více farností pod jednoho faráře jako dočasné řešení při nedostatku kněží. (3) **Postupné fúze** farností do větších celků se sdílenými zdroji – někdy doprovázené vytvořením „vikariátů“ či „pastoračních oblastí“ v rámci diecéze, v nichž slouží tým kněží. (4) **Zapojení laických lídrů** – tam, kde chybí kněz, jsou někde ustanovováni pastorační administrátoři (trvalí jáhni, řeholníci či laici) pro vedení farnosti v každodenních záležitostech, zatímco kněz dojíždí sloužit svátosti. Tyto kroky jdou ruku v ruce s **theologickým posunem k „misijní církvi“**, jak bude rozvedeno dále: restrukturalizace je prezentována ne jen jako nutné škrtání, ale jako příležitost **přenastavit farnosti, aby byly životaschopné a misijně zaměřené** ¹⁴ ¹⁶.

Kanada

Situace a důvody: Kanadská katolická církev čelí podobným trendům jako USA, byť v menším měřítku (kanadská populace je řádově desetkrát menší). Sekularizace postupuje především ve frankofonním Québecu, ale i v anglicky mluvících provinciích ubývá praktikujících katolíků a nových kněžských povolání. V 60. letech ještě v Kanadě rostl počet farností v nových předměstských sídlištích a kvetlo budování katolických škol, avšak od 80. let nastal **pokles nedělní docházky i absolutní úbytek kněží** (mnozí starší kněží odešli do důchodu a málo mladých nastoupilo na jejich místo). Zároveň se populace stěhuje – tradičně silně katolické venkovské obce v Atlantické Kanadě či na prériích se vylidňují, zatímco ve velkých městech přibývají imigranti (často katolíci z Filipín, Indie, Afriky), kteří však někdy zakládají vlastní etnické komunity a nepřebírají zavřené anglofonní farnosti.

Přístupy diecézí: Kanadské diecéze přistoupily k restrukturalizaci zejména od přelomu tisíciletí. Výrazný příklad představuje **Arcidiecéze Halifax** (Nové Skotsko). Již v roce 2004 oznámila odvážný plán „*Forward in Faith*“, podle něhož dojde k **snížení počtu farností z 75 na pouhých 24** ²⁰. Heslem plánu bylo „méně budov, více života, více lidí“ – tedy opustit řadu málo využívaných kostelů a soustředit omezené zdroje do **24 nových „životaschopných farních komunit“** ²⁰ ²¹. Tyto nově vytvořené farnosti měly být koncipovány tak, že budou mít **jeden centrální kostel a zázemí (farní centrum)**, schopné nabízet pestré pastorační aktivity, aby přilákaly i lidi, kteří do kostela dosud nechodili kvůli nedostatku „živosti“ ve farnosti ²⁰. Arcibiskup Terrence Prendergast tím reagoval na obavu, že stagnující a poloprázdné farnosti odrážejí další generaci věřících – naopak větší, aktivnější centra by mohla působit přitažlivěji ²². Reorganizace v Halifaxu tedy zahrnovala **slučování několika malých farností do jedné větší, rušení některých kostelů a zároveň eventuální výstavbu nových moderních center** tam, kde staré kostely nevyhovovaly ²³. Tento plán byl poměrně radikální: z 53 původních farností a 22 misijních stanic vzniklo 24 větších farností ²⁴. Nešlo jen o administrativní sloučení, ale o **pastorační obnovu** – nové farnosti měly posílit programy evangelizace, katecheze a komunitního života.

Další diecéze v Kanadě zvolily podobný postup, často kombinovaný s **tvorbou pastorálních zón**. Například v **arcidiecézi Saint John's (Newfoundland)** či v **diecézi London (Ontario)** byly farnosti seskupeny do větších celků s jedním pastoračním týmem. V některých případech, zejména v řídko obydlených oblastech, se místo rušení kostelů volí **model cestujících (kočovních) kněží**: několik obcí si ponechá svůj kostel, ale **kněz mezi nimi rotuje** a nedělní mše je v daném kostele třeba jen jednou za 2–3 týdny. I zde se posiluje role vyškolených laiků (diákonů, katechetů) k vedení bohoslužeb slova či k zajištění farní agendy v nepřítomnosti kněze. Celkově však kanadské diecéze směřují k **snížení počtu farních jednotek**: například **diecéze Hamilton (Ontario)** v posledních letech spojila několik dvojic farností, **arcidiecéze Montréal** a další frankofonní diecéze redukovat počty farností i kvůli nedostatku finančních prostředků.

Shrnutí (Kanada): Podobně jako v USA je i v Kanadě klíčovým trendem **fúze farností** do větších komunit s bohatším pastoračním životem a **sjednocení sil omezeného počtu kněží**. Cílem je, aby kněží nebyli přetíženi správou mnoha malých farností a mohli se soustředit na jádro své služby – slavení eucharistie, svátost smíření, pomazání nemocných – zatímco administrativu a organizační záležitosti převezmou týmy laiků ²⁵ ²⁶. Kanadské plány také explicitně zdůrazňují **oživení misie**: archidiecéze Halifax si například slibovala, že nové aktivní farnosti **přitáhnou i ty, kdo dosud do kostela nechodili kvůli "nedostatku vitality" ve starých farnostech** ²⁰.

Irsko

Situace a důvody: V Irsku (tedy zejména v Irské republice, ale obdobný trend je i v Severním Irsku) nastal od 60. let dramatický obrat. Katolická církev, která byla v polovině 20. století centrální silou irské společnosti, zažívá v posledních dekádách prudký **pokles náboženské praxe a povolání**. Ještě kolem roku 1970 měla Irsko vysoký počet kněží a řeholníků; od té doby klesl jejich počet o **téměř 70 %** ²⁷. Archidiecéze Dublin předpokládá, že **do 20 let jí ubude 70 % stávajících kněží** (a vzhledem k rychlosti poklesu to může nastat i dříve) ²⁸. Situace je extrémní: například v Dublinu byli od roku 2020 až do poloviny 2024 vysvěceni jen **dva noví kněží** ²⁹. Celostátně je **průměrný věk kněží přes 70 let** a každoročně jich desítky umírají, zatímco nově vysvěceni jsou jen jednotlivci ²⁷. Z dat Asociace katolických kněží (ACP) vyplývá, že v roce 2022 sloužilo v 26 irských diecézích jen asi **2116 diecézních kněží**, z nichž **40 % bylo starších 60 let** (15 % dokonce nad 75 let a stále aktivních) ³⁰. Počet seminaristů je zanedbatelný (kolem 50 v roce 2022 pro celé Irsko) ³¹. Přitom Irsko má rozsáhlou farní strukturu: cca **1350 farností a přes 2650 kostelů či mšních center** ³⁰ – to odráží fakt, že mnoho farností zahrnuje několik venkovských kostelů (kaplí), které měly v minulosti své kuráty. S odchodem kněží do důchodu se však stává nemožným zajistit ve všech těchto kostelích pravidelné mše. **Pokles počtu praktikujících věřících** též výrazně pokračuje, zejména po roce 1990; církev rovněž utrpěla ztrátu důvěry kvůli odhaleným skandálům zneužívání, což přispělo k úbytku mladé generace věřících.

Přístupy diecézí: Irsko reagovalo na krizi kněží a věřících později než USA – zčásti proto, že ještě v 80. letech byl pokles méně patrný. Kolem roku 2006–2008 však už bylo jasné, že je potřeba **radikálně změnit model správy farností**, jinak zbývající kněží brzy nebudou schopni pokrýt pastorační. Již v roce 2008 média informovala o plánu irských biskupů na **zásadní reformu farních struktur** s cílem **ulehčit přetíženým a stárnoucím kněžím** ³². Reforma měla zajistit, aby se kněží mohli soustředit hlavně na vysluhování svátostí (mše, zpověď, pomazání nemocných) a méně na administrativu ³³, přičemž ostatní úkoly farního života by více převzali laici a jáhni ²⁶. Konkrétně se zavádělo několik opatření, která se postupně rozšířila po diecézích v celé zemi:

- **Seskupování farností do „pastoračních oblastí“ či klastrů:** Mnohé diecéze rozdělily své území do **větších jednotek, v nichž spolupracuje více farností**. Například **diecéze Cork and Ross** (na jihu Irska) v roce 2007–2008 zredukovala svých 68 farností do **16 pastoračních zón** ³⁴. Podobně **diecéze Ferns** vytvořila 12 „pastoračních oblastí“ a **arcidiecéze Dublin** má od 2019 pět hlavních pastoračních celků, v jejichž rámci se plánuje sdílení zdrojů ³⁵. Cílem je, aby **kněží v rámci jedné oblasti tvořili tým**, který společně obstará pastorační třeba 5–10 farností. Už dnes je běžné, že **jeden farář spravuje více farností** a má rozvrh mší uzpůsoben tak, aby mohl objíždět více kostelů ²⁶.
- **Týmová služba (Team Ministry):** Některé diecéze zavedly inovativní model, kdy více kněží sdílí odpovědnost za více farností jako rovní partneři. Průkopníkem je **diecéze Limerick**, kde biskup Brendan Leahy po diecézní synodě 2016 oznámil zavedení **pastoračních jednotek s týmovou službou kněží** ³⁶. Stávající farnosti v Limericku byly rozděleny do jednotek; v každé jednotce slouží **2–3 kněží společně jako „spolu-faráři“ (co-parish priests)** pro všechny farnosti jednotky

³⁷ . Farnosti si ponechávají své názvy a identitu, ale sdílejí **jednu pastorační radu pro celou jednotku** (složenou ze zástupců všech farností) a např. společný tým pro přípravu rodičů na křest apod. ³⁸ . Kněží rotují – v praxi se tak ve farnostech střídají a věřící v jednotce se setkávají s více kněžími, nejen s jedním stabilním farářem ³⁹ . Biskup Leahy vysvětlil, že hlavním cílem je **větší spolupráce mezi farnostmi** a efektivní využití omezených zdrojů: „naší silou je jednota“ zdůraznil s odkazem na irské přísloví, a doufá, že spojením několika farností vznikne **kritické množství energie, kompetencí a dobrovolníků** pro živou pastoraci ⁴⁰ . Tento model *Team Ministry* je inspirativní v tom, že ruší tradiční jedno-farářský systém a nahrazuje jej kolegiálním vedením farností – což zároveň připravuje půdu pro dobu, kdy některé farnosti už vlastního kněze nebudou mít vůbec.

- **Zapojení laiků a trvalých jáhnů:** V Irsku, více než jinde, se klade důraz na **větší roli laiků**. Součástí restrukturalizace je ustanovení pastoračních asistentů, administrátorů farností (tam, kde není farář) a **farních rad tam, kde dosud nefungovaly**. Biskupové vyzývají, aby každá farnost či společná jednotka měla **farní pastorační radu a radu pro ekonomické záležitosti** (což ostatně vyžaduje i kanonické právo) ⁴¹ . Laici tak přebírají odpovědnost za každodenní chod farnosti, zatímco putující kněz se věnuje svátostem. Irsko také zavedlo službu **trvalých jáhnů** (nyní cca 115 jáhnů ⁴²), kteří vypomáhají v pastoraci tam, kde není kněz.

- **Redukce počtu diecézí:** Ačkoli zatím nedošlo ke spojování diecézí, v církevních kruzích se diskutuje i možnost **zredukovat 26 irských diecézí** (které historicky odpovídají spíše středověkým královstvím) do menšího počtu, aby bylo efektivnější jejich řízení v situaci, kdy některé diecéze mají jen několik aktivních kněží. To je však zatím pouze předmětem úvah a vyžadovalo by to širší reorganizaci církevní správy.

Shrnutí (Irsko): Irské diecéze vstupují do fáze zásadních změn, diktovaných především **krizí kněžských povolání**. Základní přístup je **sjednotit existující farnosti do větších celků (pastoračních jednotek)**, aby každá jednotka mohla mít **alespoň několik kněží** (domácích či z ciziny) a aby v každé zbývající farnosti mohla být sloužena nedělní mše ⁴³ . Mnoho malých venkovských kostelů, kde dříve býval kněz v rezidenci, už dnes **nená stálého pastora**; některé zůstanou otevřené s pomocí laiků, jiné pravděpodobně čeká **uzavření či omezení provozu**. Pro irské biskupy je citlivé **zavírání kostelů**, protože historicky každá ves měla svůj kostel a identitu. Zatímco v USA či Británii už došlo k desítkám likvidací kostelů, v Irsku se volí spíše přirozené vyhasínání: kostel se ponechá pro pohřby či jednou měsíčně mši, dokud je pár farníků schopno se starat, a uzavře se teprve, až by vyžadoval velkou investici. Nicméně i v Irsku už jsou slyšet hlasy, že stávající model je neudržitelný a že „za 20 let zmizí 70 % kněží“ ²⁸ , takže není jiné cesty než sloučit farnosti a **změnit chápání farnosti** – ne jako místně vázané na konkrétní kostel s vlastním farářem, ale jako **širší komunitu, kde duchovní správu zajišťuje tým v několika centrech**.

Velká Británie (Anglie, Wales, Skotsko)

Situace a důvody: Ve Velké Británii (potažmo v celé UK) je katolická církev menšinová, ale od 19. století si vybudovala síť farností, zvláště v průmyslových městech Anglie a nížinného Skotska, často spojených s irskými přistěhovalci. V 60. letech 20. stol. došlo ještě k expanzi (stavba mnoha moderních kostelů na sídlištích), avšak od 70. let stagnuje či klesá návštěvnost nedělních bohoslužeb a povolání do kněžství ubývají. V **Anglii a Walesu** klesla průměrná účast na mši ze ~1,8 milionu lidí týdně v roce 1965 na cca 0,7 milionu kolem roku 2019 (před pandemií), a trend je sestupný. **Kněží stárnou a ubývají** – např. *diecéze Liverpool* uvádí, že počet kněží klesne z 170 (r. 2019) na 100 (kolem r. 2025) ⁴⁴ . **Skotsko a Wales** mají podobné potíže v menším měřítku; zvláště Wales je silně sekularizovaný a katolíků je málo. V

Británii však do určité míry pomohl **příliv imigrantů-katolíků** (Poláků, Filipínců, Nigerijců aj. po r. 2004), kteří naplnili některé kostely, ale zase vytvářejí tlak na bohoslužby v cizích jazycích a pastorační kapacitu.

Přístupy diecézí: Britské diecéze rovněž přistoupily k **farním konsolidacím a uzavírání kostelů**, i když tempo a přístup se různí. Některé plány narážely na odpor věřících, což vedlo k úpravám. Například v **arcidiecézi St Andrews & Edinburgh (Skotsko)** zahájil arcibiskup Leo Cushley v roce 2015 konzultaci o drastické reorganizaci: v této arcidiecézi bylo zhruba 103 farností, již tehdy sdružených do 30 klastrů s dílenými kněžími ⁴⁵. Původní návrh počítal s **úplným sloučením farností na výsledných asi 30 farností** (tj. zrušit a spojit až dvě třetiny stávajících farností) ⁴⁶. Arcibiskup během dvou let uspořádal na 120 setkání s 7 000 věřícími a vyslechl jejich obavy ⁴⁷. Výsledkem bylo, že **většina účastníků silně nesouhlasila s masovým rušením lokálních kostelů** – lidé jsou velmi připoutáni ke svým místním svatyním ⁴⁸. Arcibiskup Cushley nakonec v roce 2018 oznámil, že po zvážení připomínek **upouští od plánu plošného zavírání** ⁴⁹ ⁴⁷. Uznal, že když člověk zahájí konzultaci, musí být ochoten naslouchat, a v tomto případě jej argumenty kněží a lidu přesvědčily zvolit mírnější cestu ⁴⁷. Místo zrušení většiny farností tedy arcidiecéze pokračuje v modelu **klastrů**: několik malých farností **sdílí jednoho kněze či tým kněží a některé pastorační programy**, ale formálně zůstávají farnostmi. Tento příklad ukazuje, že **proces restrukturalizace může být synodální** – široké zapojení věřících do diskuse může vést ke zmírnění původních návrhů a hledání kompromisu mezi potřebou změny a zachováním důvěry lidí.

V **Anglii a Walesu** probíhaly restrukturalizace diecézí různě. **Arcibiskupství Birmingham** například sloučilo několik farností v centru města a přerozdělilo pastorační síly do nově vznikajících předměstských oblastí, kde se stavěly velké kostely. **Diecéze Salford** (okolí Manchesteru) i **Diecéze Leeds** redukovaly počet farností spíše tiše – každoročně došlo k několika fúzím, obvykle když klesl počet kněží či odešli řeholníci, kteří spravovali určité farnosti. **Arcidiecéze Westminster** (Londýn) prozatím výraznější slučování neprováděla, neboť má relativně stabilní situaci díky imigrantům; místo toho podporuje vznik **personálních farností** pro různě jazykové menšiny (polské misie, filipínské komunity atd.), což je **nový typ farních komunit**, který se po koncilu rozvíjí souběžně s územními farnostmi. Tyto personalistní farnosti ale slouží specifickým skupinám a nejsou primárně odpovědí na nedostatek kněží, spíše na různost věřících.

Výrazný krok učinila **diecéze Wrexham (Severní Wales)**. V roce 2016 její biskup Peter Brignall oznámil v pastýřském listu plán **uzavřít 22 z celkových 62 kostelů** v diecézi do roku 2020 ⁵⁰ – tedy zrušit zhruba třetinu bohoslužebných míst. Přiznal, že pro některé to bude šok a pro jiné možná nedostatečně radikální, ale zdůraznil, že je to **„obrovská příležitost k obnově“** ⁵¹. Brignall vyzval kněze i věřící, aby se s odvahou podívali nově na to, **jak žít farní život a jak učinit církev v severním Walesu skutečně misijní** ⁵². Jeho záměrem bylo **zajistit, že v každém zbývajícím kostele v diecézi bude sloužena nedělní mše každou neděli v roce** ⁴³ – což dříve nebylo možné, protože některé farnosti neměly každý týden kněze. To znamenalo soustředit personál do menšího počtu míst. Plán zahrnoval nejen zavírání kostelů, ale i **slučování farností a změnu farních hranic**: některé farnosti byly „potlačeny“ a založeny nové (větší) farnosti tak, aby každý nový celek měl odpovídajícího faráře ²³. Biskup žádal věřící o **„velkorysé srdce a pevnou víru“** tváří v tvář těmto změnám ⁴³. Wrexhamská diecéze tak patří k těm, které se rozhodly jednat rychle a koncentrovat omezené zdroje do menšího počtu životaschopných komunit.

Shrnutí (Británie): V britských diecézích se tedy uplatňuje mix přístupů: **postupné slučování a rušení** některých farností (hlavně v oblastech s dramatickým úbytkem věřících, jako je severní Wales či některé části Skotska), **tvorba klastrů** (v mnoha anglických diecézích je běžné, že jeden kněz má na starosti 2–4 blízké farnosti a koordinuje čas mší, aby je stihl objet) a ve specifických případech **zachování co nejvíce kostelů skrze intenzivní zapojení laiků** (např. v odlehlých částech Skotské vysočiny mívají bohoslužby slova vedené laiky, když není k dispozici kněz). Britští biskupové v komunikaci se silně sekularizovanou veřejností často zdůrazňují **pozitivní stránku** restrukturalizace: mluví o **„obnově misie“**, o tom, že

církev se **vrací ke stylu prvních staletí**, kdy malá společenství křesťanů fungovala bez propracovaných struktur a soustředila se na jádro víry ⁵³. Například arcibiskup Cushley v Edinburghu při oznamování úsporných opatření povzbuzoval věřící, ať neztrácí naději, neboť „podobně jako církev prvních staletí jsme malí, ale to nevadí – důležité je uchovat víru“ (parafráze vyjádření ⁵³). Lze říci, že v prostředí, kde katolíci jsou menšinou, je *uchování existence farností* samo o sobě úspěchem – proto někde dochází k restrukturalizaci pomaleji a opatrněji, s ohledem na **vztahy s komunitou** a ekumenické souvislosti (např. využití opuštěných katolických kostelů pro jiné účely ve spolupráci s anglikánskou církví apod.).

Austrálie

Situace a důvody: Katolická církev v Austrálii představuje největší náboženskou denominaci, ale i zde od 70. let klesá procento praktikujících a stárne klérus. Austrálie má geograficky rozlehlé diecéze s nízkou hustotou osídlení ve vnitrozemí, což vždy vyžadovalo **flexibilní model pastorače** (např. tzv. „letecký kněz“ obsluhující odlehlé farnosti). Počet kněží klesal – v největší Arcidiecézi Sydney bylo v 90. letech několik set aktivních kněží, dnes je to výrazně méně; **v arcidiecézi Melbourne poklesl počet diecézních kněží z 412 v roce 1991 na 353 v roce 2000** ⁵⁴ a propad dále pokračoval. Podobné trendy jsou i jinde. Tato situace vedla k zavádění **klastrů a farních týmů** i v Austrálii.

Přístupy diecézí: Jako příklad lze uvést **arcidiecézi Melbourne**, která už koncem 90. let začala experimentálně zavádět **první farní klast**. V roce 1999 byly ve východní části Melbourne **tři farnosti spojeny pod jednoho faráře** v rámci pilotního projektu, právě kvůli nutnosti vyřešit nedostatek kněží v daném děkanátu ⁵⁵ ⁵⁶. Šlo tehdy o *první klast v arcidiecézi Melbourne* ⁵⁷, tedy novinku, která neměla precedens – svědčí to o tom, že až do přelomu století si Austrálie víceméně vystačila s tradiční strukturou. Postupně se však clustering rozšířil. **Diecéze Ballarat** a **diecéze Sandhurst** (ve státě Victoria) zavedly pastorační zóny, kde kněží cestují mezi několika městy. **Arcidiecéze Adelaide** sloučila některé městské farnosti a buduje větší farní centra tam, kde klesl počet kněží.

Jedním ze systémových impulzů byla i **Plenární rada australské církve (Plenary Council 2020–2022)**, která reflektovala nutnost změn v církevním řízení a zapojení laiků. V návaznosti na tuto celonárodní synodální diskusi se klade důraz na **“ko-responsibilitu”** – tedy sdílenou odpovědnost kléru a laiků za církev ⁵⁸. To se projevuje mimo jiné v tom, že při reorganizaci farností biskupové ustanovují **společné pastorační rady pro více farností**, podporují vznik mezifarních skupin věřících (například **malých křesťanských komunit**, které se schází ke společné modlitbě a sdílení víry v domovech ⁵⁹) a zvou ženy i muže laiky do vedoucích rolí.

Konkrétní opatření: V praxi australské diecéze často **slučují farnosti tam, kde je malá vzdálenost**. Např. v městských aglomeracích vznikají **nové větší farnosti** ze 2–3 původních. V řídké obydleném vnitrozemí se spíše nechávají **“mission districts”** – misijní okresy, kde jeden kněz (nebo tým) objíždí obrovské území a v místních komunitách se mezitím schází laici k bohoslužbám slova. V některých diecézích (např. **diecéze Townsville** v Queenslandu) fungují **pastorační koordinátoři**, kteří jsou laiky nebo řeholnicemi, dohlížející na chod farnosti v době nepřítomnosti kněze. **Arcidiecéze Brisbane** ve svém strategickém plánu zmiňuje, že bude nutné **přehodnotit strukturu farností i škol** a hledat nové modely spolupráce ⁶⁰.

Austrálie měla také zvláštní výzvy v důsledku krize zneužívání: velká *Královská komise* (vládní vyšetřování) odhalila systémové nedostatky v církevním řízení. V reakci na to vznikla zpráva *“Světlo z jižního kříže”* (2020) s 86 doporučeními pro reformu správy církve ⁶¹. Jedním z doporučení je větší zapojení církevních rad do rozhodování o tak zásadních krocích, jako je **zřizování či rušení farností nebo prodej kostelů** ⁶². To znamená, že v budoucnu by v australských diecézích mohly hrát roli i diecézní

pastorační synody nebo rady při rozhodování o restrukturalizaci – aby rozhodnutí nebyla čistě shora, ale vznikala s účastí lidu Božího.

Shrnutí (Austrálie): Změny struktury farností v Austrálii probíhají spíše evolučně. Kvůli menší hustotě osídlení mimo velká města je běžné **mít jednu farnost s několika kostely vzdálenými i desítky kilometrů**. Nově se tyto vícekostelové farnosti někde zvětšují dál – slučují se i farnosti, které dosud měly své vlastní kněze, pod jedno vedení. **Kněží spravující více farností** se stali normou v mnoha diecézích. Klíčové je, že australská církev klade důraz na **misijní obrodu “zdola”** – vybízí farnosti, aby byly „centry evangelizace“ a aby se věřící scházeli i v menších skupinách mimo nedělní mši ⁵⁹. Restrukturalizace je tedy provázena teologickým apelem: církev nemá ustrnout v přebujelých strukturách, které dávaly „falešný pocit jistoty, zatímco lidé za dveřmi strádají bez evangelia“, jak to formuloval papež František ⁶³. Naopak, je vyzývána k **kreativitě v hledání nových způsobů, jak hlásat evangelium**, přičemž „církev (a kanonické právo) dává nesčetné možnosti a mnoho svobody hledat nové cesty“ ⁶⁴. Tato slova papeže jsou inspirací i pro australské diecéze, aby se nebály nových modelů farního života přizpůsobených současné situaci.

Společné rysy a rozdíly napříč zeměmi

Ze srovnání přístupů v USA, Kanadě, Irsku, Velké Británii a Austrálii vystupují **významné společné rysy i lokální odlišnosti**:

- **Univerzální důvody ke změnám:** Ve všech zmíněných zemích je restrukturalizace poháněna podobnými faktory: **pokles počtu praktikujících věřících, akutní nedostatek kněží a jejich stárnutí, demografické přesuny** (vnitřní migrace obyvatel, urbanizace či suburbanizace) a s tím související **nepoměr mezi umístěním kostelů a aktuálními potřebami**. Např. v USA a Kanadě se věřící přesunuli z center měst do vzdálených předměstí – staré farnosti zely prázdnotou a nové čtvrti neměly kostely. V Irsku a venkovských částech Británie zase úbytek obyvatel na venkově a odchod mladých generací z církve způsobil, že řada vesnických farností má jen hrstku starších věřících. Společným jmenovatelem je **sekularizace** – kdysi homogenně křesťanské společnosti se pluralizovaly a mnoho lidí se od náboženské praxe odklonilo. To vede ke snižování frekvence bohoslužeb, zavírání farních škol pro nedostatek žáků atd., a církev musí reagovat.
- **Podobné strategie restrukturalizace:** Všude se objevují některé **osvědčené modely**: slučování malých farností do větších celků (právní **fúze** či „**amalgamace**“ farností ⁶), **pastorační klastr** (více farností sdílí jednoho kněze či tým, ale zůstávají formálně oddělené ⁶), **uzavírání kostelů** a rušení farností tam, kde nejsou lidé nebo síly, **omezení počtu mší** (střídání časů, aby kněz zvládl objet více míst ²⁶) a **integrace laiků do vedení** (ustavení laických administrátorů, jáhnů, sdílených pastoračních rad). Tyto prvky se kombinují podle místních potřeb. Například v menších městech se spíše sloučí dvě blízké farnosti do jedné, zatímco v rozsáhlých venkovských oblastech se nechávají více kostelů otevřených, ale obsluhuje je putující tým.
- **Rozdíly v tempu a rozsahu:** Intenzita změn se liší. **USA a Kanada** začaly s rozsáhlými reorganizacemi už v 90. letech a některé jejich diecéze podnikly velmi razantní kroky (př. Pittsburgh zmenšil počet farností na sedminu během ~30 let ⁷, Halifax zredukoval farnosti o dvě třetiny ²⁰). **Irsko** se ke stejnému procesu dostává až nyní, ale vzhledem k dramatickému stavu povolání bude možná nuceno v příštích 10–15 letech provést ještě radikálnější konsolidaci (mluví se o tom, že mnoho současných farností do pár desetiletí fakticky zanikne, pokud nebude kněz). **Velká Británie** volí v průměru postupnější přístup, snad i proto, že katolická církev je tam menší a opatrnější vůči veřejnému mínění; nicméně i tam v některých regionech (Wales, Skotsko)

došlo k výrazným redukciím. **Austrálie** je velikostí i situací někde mezi Kanadou a Británií – probíhají změny, ale s důrazem na kvalitu pastorační služby spíše než na rušení budov za každou cenu.

- **Kulturní a církevně-právní odlišnosti:** Zajímavým rozdílem je, jak moc se zapojují věřící do procesu. Například americké diecéze někdy oznámily uzavření řady farností poměrně **direktivně** (což vedlo i k odvoláním – někteří farníci podávali protesty do Vatikánu a v pár případech byli úspěšní, jako například skupiny věřících v St. Louis, kterým se 2023–24 podařilo dosáhnout dočasněho zvrácení rozhodnutí o zrušení jejich farnosti ⁶⁵). Naproti tomu třeba zmíněná arcidiecéze v **Edinburghu** zvolila **konzultační synodální přístup**, kdy po vyslechnutí věřících plán změnila ⁴⁷. Celkově se dá říci, že dnes (okolo roku 2020+) stále více biskupů volí synodální cestu – zapojují kněze i laiky do plánování předem, aby změny přijali za své. To je trend viditelný jak v Americe (např. arcidiecéze Seattle v letech 2022–24 vytvořila plán *Partners in the Gospel* se širokými konzultacemi a následně věřící pozitivně hodnotili, že nebyli „překvapeni“ konečnými rozhodnutími ⁶⁶ ⁶⁷), tak v dalších zemích.
- **Prioritní cíle a argumentace:** Společné jsou i deklarované cíle restrukturalizace. Všude biskupové zdůrazňují, že cílem není útlum, ale **obnova a posílení pastorační služby** v nových podmínkách. Typicky se uvádí, že reorganizace má **zajistit pravidelné slavení eucharistie** ve zbývajících kostelech ⁴³, **ulehčit kněžím nadměrnou zátěž** aby neklesala kvalita pastorační služby ³³, **zapojit více laiky a posílit společenství** ²⁶ a hlavně **zaměřit farnosti misijně navenek** (aby nesloužily jen ubývajícím hrstce, ale dokázaly evangelizovat okolí) ¹⁶. Napříč zeměmi zaznívají podobné teologické akcenty: církev není budova, ale lid; farnost nemá být samoúčelná struktura, ale má být „*nástrojem evangelizace*“ v daném místě ¹. Papež František to formuloval jasně: „*místo abychom se báli o udržení starých struktur, měli bychom se bát spíše toho, že zůstaneme zavření v kostele, zatímco lidé venku žijí bez Krista*“ ⁶³. Tato vize rezonuje v programových dokumentech mnoho diecézí při obhajobě restrukturalizací.
- **Různé nové modely farního života*:** **Odlišnosti vidíme v tom, jaké konkrétní modely nových komunit** se rozvinuly. Například v USA a Kanadě existuje více **personálních (neúzemních) farností** – pro etnické komunity nebo specifické pastorační služby (univerzitní farnosti, tradiční latinská mše apod.). To je druh „**nového typu komunity**“, který v reakci na pluralitu věřících vznikl po 60. letech. V kontextu restrukturalizace se však **novým typem** myslí spíše **větší farní společenství**, která nejsou jen jednou lokalitou, ale zahrnují více bývalých farností. Takové „**více-střediskové farnosti**“ (multi-church parishes) jsou dnes běžné ve všech sledovaných zemích – liší se jen terminologie (např. „pastoral unit“, „collaborative“, „clustered parish“ aj.). V Irsku navíc přišli s modelem **týmové služby** (co-parish priest), což je inovace v pojetí farní správy. Někde (Austrálie, částečně USA) se prosazuje i koncept **malých křesťanských společenství** jako doplněk k farnostem – skupinky rodin se scházejí mimo rámec farnosti, což je snaha oživit víru zdola tam, kde farnost nemá kapacity.

Praktické a teologické kroky při restrukturalizaci

Praktické kroky: Všechny zmíněné diecéze musely řešit praktické otázky, *jak* restrukturalizaci provést. K častým krokům patřilo zřízení **diecézních pastoračních plánovacích komisí**, využití dat o počtech věřících, financích a geografii farností, a následné vypracování vícefázových plánů. Diecéze často nejprve představily *návrhy seskupení farností* a zahájily **konzultace** (setkání s duchovními, s farníky, online dotazníky apod., jak to vidíme např. v Seattlu ⁶⁸ ⁶⁹). Poté byly oznámeny finální **konfigurace** – tedy které farnosti se slučují, které budou sdílet kněze, které kostely se přestanou používat atd. Následovalo často **období uvádění do praxe**, kdy se nově sloučené farnosti musely organizačně sjednotit (sloučení farních rad, sloučení ekonomických účtů a vlastnictví, nové rozvrhy bohoslužeb). Praktickou výzvou je i

péče o přebytečné kostely: některé diecéze se snaží neprodávat hned uzavřené kostely, ale najít pro ně katolické využití (např. je svěřit jiné etnické komunitě, přeměnit na poutní kapli, nebo aspoň počkat s prodejem několik let). Jiné diecéze naopak z finančních důvodů rychle přistoupily k prodeji budov či jejich sekularizaci (přeměna na komunitní centrum, muzeum apod.). K praktickým krokům patří také **personální přesuny** – biskupové musejí rozhodnout, který kněz povede nově sloučenou farnost, což někdy znamená, že dosavadní faráři uvolní místo (jako např. v Detroitu, kde všichni faráři museli podat rezignaci, aby mohl být jmenován nový tým pro rodinu farností ⁷⁰). Pro kněze se také organizují školení a duchovní obnovy, aby změny zvládli (viz program Chicaga pro kněze *“Leading in a Renewed Church”* ⁷¹). Farníkům je během procesu nabízeno **doprovázení** – setkání k vyjádření smutku nad ztrátou farnosti, ritus rozloučení s rušeným kostelem, psychologická podpora při slučování komunit atd. ⁷² ⁷³. Některé diecéze vydávají **manuály pro slučování farností**, kde radí, jak sjednotit liturgické zvyklosti, jak vybrat nový název farnosti, jak spravedlivě rozdělit mše mezi více kostelů apod. Důležitým praktickým prvkem je i **komunikace a transparentnost** – diecéze průběžně zveřejňují klíčová data (počty kněží, finanční situaci, návštěvnost) a vysvětlují, proč jsou změny nutné, aby získaly důvěru věřících.

Teologické a pastorační aspekty: Restrukturalizace farností není jen manažerské cvičení; provází ji bohatá teologická reflexe. Druhý vatikánský koncil položil důraz na to, že **farnost je společenstvím věřících, rodinou Boží, ne pouze územní jednotkou či budovou**. To nyní biskupové připomínají, aby věřící pochopili, že i když se jejich milovaný kostel zavře, *církev tím nekončí* – církev pokračuje v nové formě, protože podstatou je společenství, Eucharistie a hlásání evangelia. Velký důraz je kladen na koncept **„misijní konverze“ farnosti**: Papež František i dokumenty Vatikánu (např. Instrukce Kongregace pro klérus z roku 2020) vyzývají farnosti, aby se **neuzavíraly samy do sebe, ale vyšly ze zajetých kolejí ve prospěch evangelizace** ¹. Farnost nemá být statickou strukturou udržující status quo, nýbrž **dynamickou komunitou učedníků, kteří zvou další ke Kristu**. V restrukturalizaci tedy teologové vidí *“Kairos”* – příhodný čas k obrodě: *„Situace, které vedou k reorganizaci farností, představují cennou příležitost k pastorační konverzi, jež je ze své podstaty misijní“* ¹.

Mnozí biskupové formulovali své vize restrukturalizace v pastýřských listech či synodálních dokumentech. Objevují se v nich některé společné motivy: **“Communio”** – zdůraznění, že všechny farnosti tvoří jednu diecézní rodinu a mají si vzájemně pomáhat (proto silnější farnosti mají podpořit ty slabší při slučování). **Spoluodpovědnost laiků** – je teologicky připomenuto, že křtem máme všichni podíl na Kristově kněžském poslání, tudíž laici mohou a mají převzít vedoucí úlohy tam, kde to okolnosti vyžadují. **Eschatologický rozměr ztráty** – někteří pastorační teologové přirovnávají zavření kostela k prožitku “Velkého pátku” pro farnost; farníky vyzývají, aby tento smutek obětovali Bohu a očekávali “vzkříšení” ve formě nové, obnovené komunity jinde. Zároveň povzbuzují, že *“kde se jedny dveře zavrou, jiné se otevírají”* – například uzavření starého kostela může uvolnit prostředky na nový evangelizační projekt.

Teologicky se řeší i kanonické otázky: jak zajistit svátostnou péči bez rezidentního faráře? Církevní právo to umožňuje skrze ustanovení “moderátora” kněze pro více farností nebo pověření laika jako tzv. **farního koordinátora**, zatímco kněz-administrátor dohlíží na svátosti (kan. 517 §2 CIC). Tyto možnosti byly po koncilu málo využívané, ale nyní se stávají realitou v řadě míst, což je praktická aplikace teologie církve jako Božího lidu putujícího vpřed i bez stálých struktur.

Celkově lze říci, že restrukturalizace se daří nejlépe tam, kde **praktické kroky** (jako jsou slučování a logistické změny) jdou ruku v ruce s **pastorační vizí a citlivým přístupem**. Například arcidiecéze Seattle a Cincinnati zdůraznily **doprovázení lidí procesem změny** a *vyhýbaly se negativnímu jazyku “rušení farností”* – místo toho mluvily o **„sjednocení pro lepší využití zdrojů a společnou misi“** ⁶⁹. Tím zmírnily odpor a dokonce zaznamenaly první pozitivní ovoce: po zahájení programu Partners in the

Gospel v Seattlu **vzrostla účast na mších a zapojení mládeže** v některých oblastech ⁶⁷, protože lidi probudilo vědomí, že se něco děje a že mají sami přiložit ruku k dílu pro budování živé církve.

Inspirativní modely a inovativní přístupy

Z výše uvedených případů vyplývá několik **inspirativních modelů** restrukturalizace, které mohou sloužit jako scénáře pro další diecéze hledající cesty, jak se přizpůsobit novým podmínkám:

- **„Rodiny farností“ s misijním zaměřením (Detroit, USA):** Detroitská arcidiecéze zvolila přístup, kdy **nesloučila farnosti zcela, ale vytvořila rodiny** – volná sdružení 3–6 farností, které sdílejí kněze a koordinují pastorační činnost. Klíčové je, že od počátku definovala cíl jako **„radikálně misijní orientaci“** farností ¹⁶. Farnosti v rodině společně plánují evangelizační aktivity, sdílí katechetické programy a snaží se, aby žádná malá farnost nezůstala izolovaná či stagnující. Tento model je inspirativní v tom, že minimalizuje pocit ztráty identity – farnosti si zachovávají jméno i vlastnictví, ale přitom se stávají součástí většího týmu, což může **oživit jejich energii**. Detroit rovněž využil kanonický model **in solidum**, kdy více kněží společně pastoračně vedou všechny farnosti rodiny a jeden z nich je moderátorem ¹⁵. Tím se rozloží odpovědnost a kněží mohou uplatnit různé své dary (např. jeden se zaměří na školy v celém svazku, druhý na mládež atd.). Pro jiné diecéze může být rodinný model inspirací, jak **slučovat síly, ale ne nutně hned rušit farnosti právně** – což dává prostor pro postupnou změnu a zapojení lidí do společné misie.
- **Týmová pastorační a „spolu-faráři“ (Limerick, Irsko):** Diecéze Limerick představila *team ministry* přístup, kde tradiční figura jednoho faráře na farnost ustupuje **týmu kněží pro více farností**. Každý kněz je rovnocenný „spolu-farář“ a věřící v několika vesnicích tak znají celý tým duchovních ³⁷. Tento model odráží teologii **kolegiálního kněžství** a může být velmi účinný v prevenci vyhoření – kněží se vzájemně podporují a střídají si úkoly. Pro farníky je výhodou, že i když jejich dlouholetý farář odejde, přijde tým nových, na které si mohou zvyknout postupně, protože tam sloužili již dříve v rotaci. Limerick navíc zavedl jednotnou pastorační radu pro celý kláštr ³⁸, což posiluje pocit jednoty. Tento **inovativní krok** může být inspirací zejména tam, kde je několik kněží středního věku ochotno spolupracovat a přijmout nový styl vedení – ukazuje se, že to jde a že věřící to dokáží přijmout, pokud se dobře vysvětlí, že jde o řešení pro dobro všech farností.
- **Synodální plánování a komunikace (Seattle a Cincinnati, USA):** Arcidiecéze Seattle (program Partners in the Gospel) a arcidiecéze Cincinnati (program Beacons of Light) v letech 2021–2024 uplatnily **synodální přístup** k restrukturalizaci. To znamená **široké zapojení věřících ve fázích plánování, transparentní sdílení návrhů, naslouchání připomínkám a úpravy plánů na základě zpětné vazby** ⁶⁸ ⁶⁹. Seattle například shromáždil **3 000 stran připomínek** od věřících a na jejich základě upravil hranice 25 navržených „farních rodin“ před finálním schválením ⁶⁸. Díky tomu, když pak oznámili konečnou konfiguraci, **nebyla pro lidi překvapením** a většina ji přijala kladně ⁶⁶ ⁶⁷. Synodální model také klade důraz na **duchovní rozlišování** – v Seattlu probíhala modlitební setkání v nových skupinách farností, kde se lidé společně modlili za budoucnost a budovali vztahy ještě před sloučením. **Poučení pro ostatní diecéze:** zapojením laiků do procesu lze zvýšit ochotu ke změnám a minimalizovat pocit křivdy. Dále je třeba **otevřeně mluvit o důvodech** – data o počtu kněží, finance – aby věřící pochopili nevyhnutelnost. Synodální přístup vede k tomu, že změny nejsou brány jen jako nařízení „shora“, ale jako společná cesta, což duchovně posiluje komunitu i v době nutných obětí.
- **Formace a podpora pro kněze (Chicago, USA):** Archidiecéze Chicago rozpoznala, že restrukturalizace klade **mimořádné nároky na kněze** – musí spravovat větší farnosti, sžít různé

komunity, vyjednávat změny. Proto zavedla speciální program *Leading in a Renewed Church*, v němž proaktivně **školí a koučuje kněze** v oblastech leadershipu, změnového managementu a spolupráce ⁷¹. Tato investice do lidí se ukazuje jako klíčová inovace: místo aby se čekalo, že kněží se „nějak popasují“ s novou situací, poskytla jim arcidiecéze nástroje a doprovázení. V programu se spojily zdroje církve i světa managementu (např. vedl jej bývalý manažer z firmy Kraft a zkušený farář) ⁷⁴. Inspirace: jakákoli diecéze provádějící restrukturalizaci by neměla zapomínat na lidský rozměr – *mění se role farářů* a je třeba jim pomoci rozvíjet dovednosti pro týmovou práci, komunikaci změn farníkům a strategické myšlení. Chicago ukazuje model, jak to dělat systematicky.

- **Odvaha ke strategické redukci s vizí obnovy (Halifax, Wrexham):** Některé diecéze vynikají **odvahou udělat radikální řez** a zároveň jej orámovat pozitivní vizí. Halifax zredukoval počet farností na třetinu s heslem „méně budov, více života“ ²⁰ – tedy otevřeně řekl, že staré struktury dusí život a je třeba jich část odložit, aby vznikl prostor pro nový růst. Podobně biskup Wrexhamu Brignall nebo biskup Crosby (Hamilton, Kanada) hovoří o *“bolestném, ale nutném procesu, který umožní církvi znovu rozkvést”*. Tyto diecéze inspirují v tom, že se **nevyhýbají nepopulárním opatřením**, ale dělají je s duchovní vizí. Věřícím zdůrazňují, že nejde o ústup církve, ale naopak o **nalezení nové cesty, jak naplnit její poslání** v současnosti.

Z výše uvedených inspirativních příkladů lze sestavit několik **modelových scénářů pro pastorální plánování** jinde:

1. **Scénář „Fúze pro misi“:** Sloučit více malých farností do jedné velké, zrušit přebytečné budovy a investovat zdroje do jednoho silného pastoračního centra nabízejícího kvalitní liturgii, formaci i služby (příklad: Halifax). **Podmínka úspěchu:** důkladná příprava, vysvětlení věřícím, že nejde o opuštění jejich víry, ale o posílení; nabídnout jim v nové farnosti něco navíc (např. lepší hodiny bohoslužeb, lepší zázemí).
2. **Scénář „Klaster s týmovou službou“:** Zachovat maximum stávajících kostelů, ale reorganizovat kněžskou službu tak, že jeden tým kněží a jáhnů obslouží všechny tyto kostely (příklad: Limerick). **Podmínka:** dobrá koordinace, sdílený kalendář, ochota kněží i lidí přijmout změnu tradice, že „máme svého faráře“ – místo toho mají „svého kněze“ více farností.
3. **Scénář „Rodiny farností“:** Utvořit mezistupeň – farnosti partnerství naváží spolupráci, sdílejí zdroje a programy, ale sloučení se nechává až jako případná budoucí možnost (příklad: Detroit, Boston collaboratives). **Podmínka:** jasné nastavení sdílení (např. společná setkání pastoračních rad, dohody který kněz kdy kde slouží), a zároveň respektování místních zvyklostí tak, aby společenství mohla pozvolna srůstat.
4. **Scénář „Synodální plánování“:** Nechat nejprve proběhnout diecézní synod či konzultační proces, kde si duchovenstvo i laici uvědomí fakta (málo kněží, mnoho kostelů) a **sami navrhnou řešení**, která pak biskup posvěť. Tím se dosáhne větší jednoty v přijetí plánu (příklad: Seattle, některé australské diecéze po Plenary Council). **Podmínka:** časová náročnost a ochota opravdu brát názory lidí vážně – ne jen pro formu.
5. **Scénář „Laická vedení“:** V regionech s extrémním nedostatkem kněží ponechat farnosti i kostely, ale **jmenovat do jejich čela kvalifikované laiky jako koordinátory**; kněze nasazovat jen jako „létající“ svátostné služebníky. To umožňuje udržet přítomnost církve i tam, kde není možné mít stále kněze. Tento model se rýsuje pro odlehle oblasti Austrálie či Kanady, případně

budoucnost některých irských venkovských farností. **Podmínka:** pečlivé školení a podpora těchto laických vůdců, a pravidelná návštěva kněží kvůli svátostem.

Závěry

Od Druhého vatikánského koncilu do roku 2025 prošla struktura římskokatolických farností v anglicky mluvících zemích zásadní proměnou. **Pryč je doba, kdy takřka každá obec měla vlastního faráře a kostel plný věřících.** Dnešní realita – charakterizovaná menším a mobilnějším společenstvím věřících a omezeným počtem duchovních – si vyžádala **nové organizační modely**. Spojené státy a Kanada musely reagovat již před desítkami let a mnohde vytvořily cenné precedenty, od rozsáhlých sloučení až po spolupráci farností. Irsko, kdysi vzor „farní církve“, prožívá bolestný přechod do stavu, kdy si musí vystačit s zlomkem někdejšího kléru – což ho nutí obnovit důraz na **laický apoštolát** a spojit síly farností, aby katolická víra nezanikla v místech s tisíciletou tradicí. Velká Británie prokázala, že i menší komunita dokáže kreativně spravovat své zdroje, a nabídla příklady obezřetné, **pastoračně citlivé konsolidace** (ale i varování, že příliš drastické plány bez podpory lidu mohou narazit). Austrálie ukazuje, že i v prostředí, kde jsou velké vzdálenosti a různé kulturní výzvy, se církev může restrukturalizovat tak, aby byla **„lehká na nohou“** – s flexibilní sítí komunit vedených nejen kněžími, ale i zapálenými laiky.

Společným jmenovatelem úspěšných restrukturalizací je, že **nesetrvaly jen u zavírání a škrtů**, ale dokázaly nabídnout **pozitivní vizi**: ať už je to vize **živějších center evangelizace** místo udržování prázdných kostelů ²⁰, vize **silnější spolupráce a jednoty** místo osamocенých malých farností ⁴⁰, nebo vize **církve, která vychází vstříc světu** místo uzavírání se do sebe ⁶³. Ty diecéze, které pojaly restrukturalizaci jako *pastorační obrácení směrem k misi*, skutečně zaznamenávají obnovu entusiasmů a postupné zapojení nových lidí.

Naopak poučení z méně zdařilých pokusů je, že **pouhá administrativní redukce bez duchovní obnovy* může vést k rezignaci a odcizení věřících. Je proto zásadní propojit technické plánování s modlitbou, nasloucháním a katechezí o smyslu církve. Všude tam, kde se lidem pomohlo zpracovat pocit ztráty (např. skrze rituály loučení, pastorační péči o „truchlící“ farnosti) ⁷⁵ a zároveň je pozvat k novému začátku** (např. nové jméno sloučené farnosti symbolizující patrona pro novou éru), tam restrukturalizace přinesla i posílení víry komunity.**

Do budoucna lze očekávat, že restrukturalizace budou pokračovat a prohlubovat se. Některé oblasti budou možná nuceny sloučit i samotné diecéze a radikálně zredukovat infrastrukturu (např. v Irsku se diskutuje sloučení diecézí, v Kanadě se v některých provinciích fakticky spravuje více diecézí jedním biskupem). Takové kroky vyžadují ještě více taktu a odvahy. Příklady inspirativních přístupů – od **synodálního plánování přes týmovou službu až po misijní „restart“ farností** – poskytují cenné scénáře, jak lze krizi proměnit v příležitost.

Zkušenost anglicky mluvících zemí tak může být poučná i pro katolické komunity jinde ve světě (včetně České republiky). Ukazuje, že ačkoli je strukturální změna obtížná a neobejde se bez bolestných rozhodnutí, **při správném vedení může vést k obnově církve**, která je menší co do počtu struktur, ale zato více sjednocená, otevřená a zaměřená na své poslání. Jak trefně vystihl jeden z biskupů: „*Nemáme se bát, že ztratíme kostely; více bychom se měli bát, abychom neztratili duše.*“ Restrukturalizace farností je nástrojem, jak zajistit, že církev neztratí kontakt s dušemi lidí v rychle se měnícím světě, ale naopak jim dokáže účinněji sloužit.

Zdroje: Uvedené informace a příklady byly čerpány z dostupných studií, církevních dokumentů a zpráv z jednotlivých zemí, mj. z Religion News Service ² ³, America Magazine ⁴ ⁶⁹, zpráv Catholic News Agency ³⁴, dokumentů diecézí (Detroit Catholic ⁷⁶ ¹⁵), analýz Georgetown University/CARA ² ³ a

z výroků samotných představitelů církve (pastýřský list bp. Brignalla ⁵⁰ ²³ , prohlášení abp. Cushleyho ⁴⁶ ⁴⁷ aj.). Tyto zdroje ilustrují fakta o poklesu kněží a farností i konkrétní uskutečněné restrukturalizace ve jmenovaných zemích.

¹ ⁶³ ⁶⁴ Instruction "The pastoral conversion of the Parish community in the service of the evangelising mission of the Church", of the Congregation for the Clergy

<https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2020/07/20/200720a.html>

² ³ ¹⁹ Catholic parishes disproportionately closed in poor, Black and Latino neighborhoods

<https://religionnews.com/2024/04/05/catholic-parishes-disproportionately-closed-in-poor-black-and-latino-neighborhoods/>

⁴ ⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷² ⁷³ ⁷⁵ What happens when a diocese takes a synodal approach to parish restructuring? | America Magazine

<https://www.americamagazine.org/faith/2024/04/18/catholic-diocese-parish-closings-mergers-247747>

⁶ ⁷ A Deeper Look Into the Declining Numbers in Catholic Parishes – Brett Powell – Leadership Where it Matters Most

<https://brettpowell.org/a-deeper-look-into-the-declining-numbers-in-catholic-parishes/>

⁸ ⁹ ¹² A New Approach to Parish Mergers | Franciscan Media

<https://www.franciscanmedia.org/st-anthony-messenger/april-2022/a-new-approach-to-parish-mergers/>

¹⁰ ¹¹ ¹³ ¹⁴ ⁷¹ ⁷⁴ Chicago Case Study

<https://www.catholicleaders.org/siteimages/Chicago-C4M-Case-Study-2024.pdf>

¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ⁷⁶ Families of Parishes: What you need to know as the first groupings begin today - Detroit Catholic

<https://www.detroitcatholic.com/news/families-of-parishes-what-you-need-to-know-as-the-first-groupings-begin-today>

²⁰ ²¹ ²² ²⁴ Number of parishes halved in canadian diocese, in hope of reviving Church | Catholic News Agency

<https://www.catholicnewsagency.com/news/925/number-of-parishes-halved-in-canadian-diocese-in-hope-of-reviving-church>

²³ ⁴³ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² Shock: A Third of Catholic Churches in North Wales to Close

<https://aleteia.org/blogs/aleteia-blog/shock-a-third-of-catholic-churches-in-north-wales-to-close/>

²⁵ ²⁶ ³² ³³ ³⁴ Irish Church reorganizes to address priest shortage | Catholic News Agency

<https://www.catholicnewsagency.com/news/12119/irish-church-reorganizes-to-address-priest-shortage>

²⁷ ²⁸ ²⁹ Ireland: in two decades the country's capital will be without 70% of the clergy - ZENIT - English

<https://zenit.org/2024/11/21/ireland-in-two-decades-the-countrys-capital-will-be-without-70-of-the-clergy/>

³⁰ ³¹ ⁴² More than a third of Irish Catholic priests are aged over 60, survey finds – The Irish Times

<https://www.irishtimes.com/ireland/social-affairs/2022/11/02/more-than-a-third-of-irish-catholic-priests-are-over-60-and-just-25-are-under-40-survey-finds/>

³⁵ Finance Area Meetings Address | Archdiocese of Dublin

<https://dublindiocese.ie/finance-area-meetings-address/>

³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ 'Clustering', 'Pastoral Units' et al - A very well kicked can down a familiar road - Association Of Catholic Priests

<https://associationofcatholicpriests.ie/clustering-pastoral-units-et-al-a-very-well-kicked-can-down-a-familiar-road/>

⁴¹ [PDF] "MOVING FORWARD TOGETHER IN HOPE" LIMERICK DIOCESAN ...

<https://www.limerickdiocese.org/sites/ld/assets/File/2021/>

Limerick%20Diocese%20Pastoral%20Plan%202016-2026_Final%20Version_02-Dec-2016.pdf

44 Shortage of priests is having drastic consequences

<https://associationofcatholicpriests.ie/dont-mention-the-war-brendan-hoban/>

45 46 47 48 49 Crux

<https://cruxnow.com/church-in-uk-and-ireland/2018/02/scottish-archdiocese-cancels-church-closure-plan>

53 Scottish archbishop urges faithful to maintain hope despite dramatic ...

<https://www.catholicculture.org/news/headlines/index.cfm?storyid=24486>

54 55 56 57 acuresearchbank.acu.edu.au

https://acuresearchbank.acu.edu.au/download/0200c0441c3c0d02dcae4008fc826361beccf016974927d37837dc8f7f0bf9e/4240363/Waldron_2001_Parish_rationalisation_a_case_study_of.pdf

58 61 62 Australian bishops' report advocates major changes to church governance | National Catholic Reporter

<https://www.ncronline.org/news/australian-bishops-report-advocates-major-changes-church-governance>

59 [PDF] Catholic Archdiocese of Sydney To The Synod Of Bishops 2021–2023

<https://sydneycatholic.org/casys/wp-content/uploads/2022/05/Catholic%20Archdiocese%20of%20Sydney%20To%20The%20Synod%20Of%20Bishops%202021-2023%20Final.pdf>

60 [PDF] ACTION PLANS - Archdiocese of Brisbane

<https://brisbanecatholic.org.au/wp-content/uploads/Synod24-Decrees-Document-web.pdf>

65 Good news for smaller parishes? Vatican upholds three merger ...

<https://www.ncronline.org/opinion/guest-voices/religious-life/good-news-smaller-parishes-vatican-upholds-three-merger-appeals>

70 Letter to Pope 2 | PDF - Scribd

<https://www.scribd.com/document/818546230/Letter-to-Pope-2>